

Schrift zich uitsluitend op de Schrift, sinds de Aufklärung in het midden der 18e eeuw werd het aanvalsfront verlengd tot heel de leer der openbaring Gods. Alle openbaring werd aan critiek onderworpen. Het licht der rede maakt, zoo heette het, elke openbaring, ook de algemeene, overbodig. Deze dwaling is de moeder geworden van een talrijk kroost en nog altijd vernieuwingsvuldig zij zich. De vormen, waarin die dwaling zich heden vertoont, zijn te sterk gevarieerd, dan dat zij in kort bestek zonden kunnen worden beschreven. In hoofdzaak kunnen zij worden herleid tot de volgende: 1. een openbaring Gods bestaat niet; indien er al een God is, wordt Hij door den mensch ontdekt in de wereld buiten zich, maar vooral in de wereld in zich, in het verstand, het gevoel of het geweten. 2. er is maar één openbaring, de algemeene; de bijzondere openbaring wordt geloofend, de laatste heeft geen reden van bestaan, een wezenlijk verschil tusschen de religie van Israël en die der heidenen kan niet worden aanvaard, integendeel is die van Israël uit die der heidenen te verklaren, de „absoluutheid“ van het Christendom is een dwaze pretentie, hoogstens mag een zekere evolutie worden aangenomen. 3. algemeene en bijzondere openbaring staan als volkomen gelijkwaardig naast elkaar, wat uit de algemeene openbaring wordt afgeleid heeft hetzelfde gezag als wat gezegd wordt in de Schrift; wanneer beide openbaringen voor ons bewustzijn met elkander in botsing komen, mag niet de regel worden gesteld, dat de afleiding uit de algemeene openbaring moet onderworpen zijn aan de uitspraken der Heilige Schrift, maar dikwijls zal de Schrift verklaard moeten worden naar wat men meent in de algemeene openbaring te vinden.

Deze dwaling is waarlijk geen academische kwestie of theorie, waarover alleen in de school der geleerden gediscussieerd behoeft te worden, maar zij zoekt ook de eenvoudige zielen te verleiden. Zij wordt op allerlei wijze gepopulariseerd, door schier alle dusgenaamde buitenkerkelijke, geestelijke stromingen gepropageerd en de ervaring leert, dat oude- ren, maar vooral jongeren, daardoor worden verstrikt, zoo zij niet geheel afvallig worden. Daarom hebben de kerken in de Classis Walcheren het zich reeds tot een plicht gerekend, toen deze dwaling nog in haar opkomst was, daartegen te waarschuwen en de zuivere leer daartegenover te belijden. Zelfs hebben zij dit in de Walchersche artikelen vooropgesteld en is het eerste daarvan geheel daaraan gewijd. O.m. spraken zij uit: „Zoover is het er vandaan, dat het getuigenis van de rede alzoo vast, zeker en onfeilbaar zou zijn als het getuigenis van Gods Woord, wijl het getuigenis Gods altijd meerder is dan het getuigenis des menschen“. Hoe veel reden te meer is er dan thans voor onze kerken om zich daarover uit te spreken, nu die dwaling zich zooveel verder heeft verbreid en telkens nog nieuwe vormen aanneemt.

Wel wordt in onze Formulieren van Eenigheid niet alle belijden daaromtrent gemist. Voornamelijk wordt dit gevonden in artikel 2 der Ned. Geloofsbelijdenis, waar gezegd wordt, dat God door twee middelen gekend wordt, ten eerste door de schepping, onderhouding en regeering der geheele wereld en ten tweede door Zijn heilig en goddelijk Woord, waardoor Hij zichzelf nog volkomener en helderder te kennen geeft, te weten zooveel ons van noode is in dit leven tot Zijn eer en de zaligheid der Zijnen. Hoe schoon deze belijdenis ook zij, ze is voor den tegenwoordigen tijd niet toereikend. Vooreerst dient thans, nu velen den mensch zelf aanmerken als het autonome beginsel, waaruit men tot kennis van God kan geraken, er bijzondere nadruk op gelegd, dat zulk een beginsel van kennis niet uit den mensch opkomt, maar een vrucht is van openbaring, welke zich rechtsreeks richt tot het innerlijke, de persoonlijkheid, het hart van den mensch en daaraan deze inwendige een uitwendige in natuur en historie gepaard gaat. Vervolgens beroept men zich niet zelden juist op dit artikel om kracht bij te zetten aan zijn gevoelen, dat de algemeene en de bijzondere twee zelfstandige openbaringen zijn, die elkander slechts aanvullen. En in de woorden „nog klaarder en volkomener“ heeft men steun gezocht voor de leerling, dat de kennis welke de Heilige Geest door zijn Woord in ons werkt, alleen gradueel verschilt van de kennis, die uit de algemeene openbaring kan worden verkregen. Op dit punt behoort derhalve de belijdenis noodzakelijk te worden uitgebreid. Krachtiger, duidelijker en breder dan vroeger heeft de kerk des Heeren er zich thans over uit te spreken, dat er een algemeene openbaring is; waarin die algemeene openbaring bestaat; waarom deze algemeene openbaring aan haar oorspronkelijk doel niet meer beantwoordt en voor den gevallen mensch ten eenenmale ongenoegzaam is geworden.

Deputaten hebben in art. 1 van de Proeve getracht in deze behoefte te voorzien.

Ad b. De bijzondere openbaring en haar samenhang met de algemeene.

De uitbreiding van de belijdenis aangaande de algemeene openbaring noopt als vanzelf tot dieper belijden van de bijzondere openbaring. De laatste neemt in onze belijdenisschriften, voorzover zij althans niet samenvalt met de Heilige Schrift, een kleine plaats in. In de eerste zinsnede van

art. 2 der Ned. Geloofsbelijdenis wordt als terloops op haar gewezen. Dikwijls blijft dit nog onopgemerkt, omdat de uitdrukking „dit Woord Gods“ schijnt terug te slaan op het heilig en goddelijk Woord, waarvan in art. 1 sprake is, en waaronder zoo goed als algemeen de Schrift werd verstaan, alsmede omdat de tekst uit II Petr. 1:21, welke hier wordt aangehaald, gewoonlijk als bewijspiaats voor de ingeving der Schrift wordt aangevoerd, waarmee hij trouwens ten nauwste verband houdt bijkens de verzekering in het voorafgaande vers: „Dit eerst wetende, dat geen profetie der Schrift is van eigene uitlegging“.

De overschatting der algemeene openbaring door sommigen, waarop sub a werd gewezen, leidt noodwendig tot onderschatting der bijzondere. Niet alleen de Schrift maar de bijzondere openbaring als zodanig wordt als overbodig terzijde gesteld. De Schrift wordt in den tegenwoordigen tijd niet allereerst daarom bestreden, dat men tegenstrijdigheden in haar meent te ontdekken of omdat daarin wordt verhaald, wat tegen de profane geschiedschrijving, het verstand of het gevoel heet in te druischen, maar omdat zij behoort tot de bijzondere openbaring. De bijzondere openbaring ligt alzoo in het brandpunt van den strijd.

Daarvoor mag de kerk des Heeren de oogen niet sluiten: Zij heeft de noodzakelijkheid der bijzondere openbaring te handhaven op grond van het feit, dat de algemeene openbaring volstrekt onvoldoende is om ons God tot zaligheid te leeren kennen. Zij heeft de zelfstandige betekenis van die openbaring te belijden voor den tijd, toen de Schrift nog niet bestond, opdat wij Gode verheerlijken, omdat Hij zijn uitverkorenen onder het Oude Verbond, die de Schrift nog niet bezaten, dank zij haar het geloof heeft geschonken, dat hun gerekend is tot rechtvaardigheid. Zij heeft bovendien er voor uit te komen, dat het schrift der algemeene openbaring niet waardeloos is geworden, maar eerst recht gelezen kan worden bij het licht der bijzondere, waarmee tevens de samenhang van de bijzondere met de algemeene is aangewezen.

Artikel 2 van de Proeve vloeit daarom noodzakelijk uit art. 1 voort. Het belijdt de waarheid Gods, tegenover het meerendeel der dwalingen, waartegen ook het eerste artikel getuigenis gaf.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Over den oorspronkelijken rang van Satan, en over de volharding der goede Engelen.

Onder verontschuldiging bij m'n lezers, dat ik hun in deze rubriek al weer te lezen geef, wat er strikt genomen niet in thuis hoort, en bij den inzender, dat hij m'n antwoord niet zoo spoedig vond, als hij gewenscht had, laat ik hier de beantwoording volgen van een paar vragen over de bovengenoemde onderwerpen.

„Door meerdere — ook Gereformeerde — theologen, (zoo luidt de eerste vraag) wordt aangenomen, dat Satan vóór zijn val de hoogst-geplaatste Engel was, a.h.w. direct onder God staande. Is hiervoor eenig schriftuurlijk bewijs aan te voeren, en zoo niet, kunt u me dan zeggen, op welke gronden men komt tot deze meening?“

Tot mijn spijt, kan ik vrager hierover geen licht geven. Ik heb zelfs minder licht dan hijzelf, in zover ik dusver nooit hoorde van de meening, dat Satan oorspronkelijk de eerste plaats onder al de Engelen zou hebben ingenomen. Dat Vondel in zijn „Lucifer“ hem deze plaats gaf, wist ik; doch dat deze dichterlijke voorstelling een theologische meening tot tweelingzuster had — het geval staat overigens niet op zich zelf — was me onbekend.

Te verwachten, dat ik het antwoord schuldig moet blijven op de vraag naar de Schriftuurlijke gronden voor deze opvatting.

Als ik gissen mag, zou ik denken, dat misschien de namen van overste dezer wereld, vorst dezer eeuw en overste van de macht der lucht, die de Schrift aan Satan geeft, er aanleiding toe gaven. Doch dan stellig zonder eenigen grond.

De tweede vraag geldt den grond voor de leer van de volharding der niet-gevallen Engelen. Deze leer — „volharding“ nu bedoeld, evenals in het spreken van de volharding der heiligen, niet slechts als iets, dat zich in het verleden manifesteerde, doch ook als iets, dat voor de toekomst verzekerd is — maakt geen deel uit onzer Gereformeerde belijdenis.

Onze belijdenisschriften zeggen van deze materie niets meer dan wat we ervan vinden in Art. 12 onzer Nederlandsche Ge'oo'sbelijdenis: dat van de Engelen „sommigen van de uitnemendheid, in welke hen God geschapen had, in het eeuwig verderf (zijn) vervallen“, en dat „de anderen door de genade Gods in hunnen eersten staat volhardende en staande gebleven“ zijn.

„Door de genade Gods“ — dat is alles wat onze kloekke, maar altoos voorzichtige belijdenis ervan zegt. „Door de genade Gods“ — om te zorgen,

dat ook hier van alle goeds niet het schepsel, maar de Vader der lichten alle eere ontvangt.

Deze soberheid sluit natuurlijk niet uit ons goed recht, om te onderzoeken, of het Woord Gods ons ook misschien op dit punt meer licht ontsteekt, dan door onze belijdenis wordt weerkast.

En tal van onze gereformeerde theologen hebben zich die vraag gesteld.

Calvijn ging er in voor. In zijn Commentaar op den Efezerbrief, zegt hij bij hoofdstuk 1:10, dat het de genade Gods in Christus was, waardoor de volharding der niet-gevallen Engelen werd verzekerd. „Want, zoo schrijft hij, „de menschen waren (na hun val n.l.) verloren, maar de Engelen waren niet buiten gevaar. Beiden heeft Christus, door hen in Zijn lichaam te vereenigen, met God den Vader verbonden, opdat er een ware harmonie in den hemel en op de aarde zou bestaan“.

En hoe Calvijn zich dan die betekenis van het verlossingswerk van Christus voor de Engelen dacht, blijkt nader uit zijn verklaring van Coloss. 1:20. Daar zegt hij n.l., dat ook de (niet-gevallen) Engelen, zoowel als de gevallen menschen, een Middelaar en Verzoener noodig hadden, zoo ze standvastig in de rechte verhouding en gemeenschap met God zouden blijven. En wel om twee redenen: vooreerst, omdat ze, als schepselen, niet buiten gevaar waren van te vallen, zoo ze niet door de genade van Christus bevestigd werden. En in de tweede plaats, omdat de gehoorzaamheid, die ze Gode bewijzen, in zich zelf niet zoo voortreffelijk is, dat ze buiten Christus God zou kunnen bevredigen; een gevoel, waarbij hij dan verwijst naar Job 4:18. Volgens Calvijn danken dus zoowel de Engelen als de geloovigen hun volharding aan het verlossingswerk van Christus.

Sommige van onze Godgeleerden (b.v. Dr A. Kuyper Sr in zijn „De Engelen Gods“) hebben Calvijn hierin gevolgd, en dit gevoelen nader ontwikkeld.

De meesten echter legden niet zuif een rechtstreeksch en innig verband tusschen de uitverkiezing en volharding der Engelen en het verlossingswerk van onzen Heere Jezus Christus.

Zij dachten zich (zoo b.v. De Moor in zijn Commentaar op 1 Cor. 6:11) de zaak anders.

De Engelen zouden — zoo stelden ze zich voor — evenals de mensch, in hun gehoorzaamheid, van Godswege onderworpen zijn aan een proef. Niet door tusschenkomst van Christus als verlossings-Middelaar, maar krachtens Gods eeuwige verkiezing, door Zijn ondersteuning, en in den weg van volharding bij de proef waaraan ze onderworpen werden, kwamen ze uit boven alle gevaar voor verdorvenheid en afval, en werd hun staat onverliesbaar verzekerd.

We bevinden ons hier dus op een terrein, waarop het Woord ons geen rechtstreeksch en helder licht geeft, en waarop we ons met afleiding en analogie moeten behelpen, d.w.z. met groote bescheidenheid en voorzichtigheid hebben te werk te gaan.

V. F.

LITERATUUR EN KUNST

Hans Loda, door Evert Reede.

Een van de boeken-soorten, die tegenwoordig bijzondere belangstelling vinden, is het verhaal over de gestichtsoopvoeding van achterlijke, verwaarloosde of verweesde jongens.

Het verhaal. Want de vorm dien de schrijvers (doorgaans menschen die in de praktijk van dat werk staan) zich kiezen is die van het verhaal. Daardoor komt levendigheid in wat ze vertellen, de lezer wordt met de personen en de verhoudingen vertrouwd en gaat zich als vanzelf interesseeren voor een arbeid, waarvan hij de betekenis leert zien. En dat is juist de bedoeling, die achter dezen verhaalvorm staat: men wil belangstelling wekken voor het gestichtswerk en de sociale en paedagogische waardij daarvan doen verstaan. Daarom nemen ook in zulke boeken de milieuteekening en de karakter-analyse een groote plaats in. De jongens die de objecten zijn der gestichtszorg worden niet slechts beschreven, maar ook wordt een blik geslagen in hun innerlijkheid en deze laatste wordt weer in verband gebracht met de historie van hun leven, die de oorzaak is, dat ze in een gesticht hun plaats gevonden hebben. In 't bijzonder wordt ook de nadruk gelegd op de aparte eischen, die het werk stelt. Vrijwel zonder uitzondering zijn de gestichtsjongens wat men noemt „moeilijke kinderen“, en dezulken vorderen allereerst tactvolle behandeling. De methode van geheel het werk dient gebaseerd te zijn op tact, zal de arbeid werkelijk vrucht-dragend zijn.

Deze boeken, ze mogen dan gewoonlijk niet tot de literatuur in engeren zin behooren, zijn inderdaad van veel betekenis. In den regel wordt het beoogde doel er mee bereikt: men komt onder den indruk van de waardij van een arbeid, dien men in 't geheel niet of alleen maar van uit de